

Uniwersytet Warszawski
Wydział Matematyki, Informatyki i Mechaniki

Marek Czarnecki

Nr albumu: 208417

Reprezentacja Burau grup warkoczy
w języku abelianizacji grupy
podstawowej

Praca licencjacka
na kierunku MATEMATYKA

Praca wykonana pod kierunkiem
dra hab. Pawła Traczyka
Instytut Matematyki

Wrzesień 2008

Oświadczenie kierującego pracą

Potwierdzam, że niniejsza praca została przygotowana pod moim kierunkiem i kwalifikuje się do przedstawienia jej w postępowaniu o nadanie tytułu zawodowego.

Data

Podpis kierującego pracą

Oświadczenie autora pracy

Świadom odpowiedzialności prawnej oświadczam, że niniejsza praca dyplomowa została napisana przeze mnie samodzielnie i nie zawiera treści uzyskanych w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami.

Oświadczam również, że przedstawiona praca nie była wcześniej przedmiotem procedur związanych z uzyskaniem tytułu zawodowego w wyższej uczelni.

Oświadczam ponadto, że niniejsza wersja pracy jest identyczna z załączoną wersją elektroniczną.

Data

Podpis autora pracy

Streszczenie

W niniejszej pracy pokazujemy, w jaki sposób dowieść można niewierności reprezentacji Burau dla $n \geq 5$, nie stosując aparatu pojęciowego teorii homologii. Przedstawiamy klasyczne, algebraiczne definicje grup warkoczy oraz reprezentacji Burau, aby pokazać ich topologiczne odpowiedniki. Dowodzimy równoważności wprowadzonych algebraicznej i topologicznej reprezentacji Burau, by następnie, korzystając z tej ostatniej, wskazać nietrywialny element jądra reprezentacji Burau dla $n = 5$.

Słowa kluczowe

Grupa warkoczy, reprezentacja Burau, liniowość reprezentacji, grupa podstawowa, niewierność reprezentacji Burau

Dziedzina pracy (kody wg programu Socrates-Erasmus)

11.1 Matematyka

Klasyfikacja tematyczna

20F36 – Braid groups; Artin groups

57M07 – Topological methods in group theory

Tytuł pracy w języku angielskim

The Burau Representation of Braid Groups in Terms of Abelianized Fundamental Group

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Grupy warkoczy oraz reprezentacja Burau – podejście algebraiczne . . .	9
2. Grupy warkoczy oraz reprezentacja Burau – podejście topologiczne . . .	13
2.1. Grupy warkoczy jako zachowujące orientację dyfeomorfizmy	13
2.2. Reprezentacja Burau topologicznie	14
2.3. Równoważność algebraicznej i topologicznej reprezentacji Burau	15
3. Reprezentacja Burau jest niewierna dla $n = 5$	19
A. $H(\tilde{D}_n)$ jako wolny $\mathbb{Z}[t, t^{-1}]$-moduł wymiaru $n - 1$	23
A.1. Liniowa niezależność generatorów $H(\tilde{D}_n)$	23
A.2. Każdy element $\text{Ab}(\ker \epsilon)$ można zapisać za pomocą generatorów $g_1, \dots, g_{n-1}$	24
Bibliografia	29

Spis rysunków

2.1. Sprzęganie pętłą z – obraz podnosi się do pętli w $\tilde{D}_n$	15
2.2. Działanie B_n na $g_1 = x_1 z^{-1}$	16
2.3. Działanie B_n na $g_i = x_i z^{-1}$ dla $i = 2, \dots, n - 2$	16
2.4. Działanie B_n na $g_{n-1} = x_{n-1} z^{-1}$	17
3.1. Łuków α i β nie można homotopijnie zdjąć z siebie oraz $\int_\beta \alpha = 0$	21
3.2. Najprostszy znany przykład łuków w D_6 , których istnienie dowodzi niewierności B_6	21

Wprowadzenie

Klasyczną – algebraiczną – definicję grup warkoczy B_n (and. *Braid Groups*) po raz pierwszy podał Artin w roku 1925 w [1]. Od tego czasu warkoczce pojawiły się w wielu dziedzinach matematyki, co zaowocowało wprowadzeniem równoważnych definicji grup warkoczy, wyrażonych w zupełnie innych terminach.

Jednym z ważniejszych zagadnień, które pojawiło się wraz z grupami warkoczy, był problem ich liniowości, czyli istnienia wiernych reprezentacji grup B_n . W 1936 roku Burau w [5] podał przykład reprezentacji grup warkoczy B_n w macierze $n \times n$ nad pierścieniem wielomianów Laurenta $\mathbb{Z}[t, t^{-1}]$. Reprezentacja ta została nazwana jego nazwiskiem i przez długi czas rozważana była, jako kandydat na wierną reprezentację grup warkoczy. Od dawna wiadomo było, że dla $n \leq 3$ reprezentacja Burau jest wierna [3]. Dopiero w latach czterdziestych okazało się, że nie jest ona wystarczająca dla wszystkich n . Pierwsza praca na ten temat pochodziła od Moody’ego [7] i zawierała dowód niewierności reprezentacji Burau dla $n \geq 10$. Następnie Long i Paton w [8] ulepszyli ten wynik pokazując, że już dla $n \geq 6$ istnieją nietrywialne elementy jądra reprezentacji Burau. Wreszcie, w 1999 roku Bigelow przedstawił najsilniejszy znany do tej pory wynik – reprezentacja Burau nie jest wierna dla $n \geq 5$ [2]. Technika, której użył Bigelow w swojej pracy, korzysta z naturalnej topologicznej interpretacji reprezentacji Burau i pozwala na wskazanie explicite nietrywialnych elementów jej jądra. Otwartym problemem pozostaje wierność reprezentacji Burau dla $n = 4$.

W niniejszej pracy przedstawimy naturalną topologiczną interpretację reprezentacji Burau, jednak nie w standardowej formie, którą można spotkać w literaturze [2, 9], czyli nie będziemy korzystać z języka pierwszej grupy homologii. Opierając się na fakcie z topologii algebraicznej głoszącym, że dla dowolnej przestrzeni łukowo–spójnej X pierwsza grupa homologii $H_1(X)$ jest izomorficzna z abelianizacją grupy podstawowej $\text{Ab}(\pi_1(X))$ ¹, zinterpretujemy reprezentację Burau właśnie w języku abelianizacji grupy podstawowej. Następnie, wzorując się na pracy Bigelowa [2] pokażemy nietrywialny element jądra reprezentacji Burau grupy B_5 , dowodząc tym samym jej niewierności dla $n \geq 5$.

---

¹Dowód tego faktu można znaleźć w [6].

Rozdział 1

Grupy warkoczy oraz reprezentacja Burau – podejście algebraiczne

Przedstawimy teraz podstawową definicję grupy warkoczy w formie zaprezentowanej przez Artina w [1].

Definicja 1.0.1. Dla $n > 1$ definiujemy $(n-t)$ grupę warkoczy B_n przez prezentację, jako grupę o $n - 1$ generatorach: $\sigma_1, \dots, \sigma_{n-1}$, w której zachodzą następujące równości:

1. $\sigma_i \sigma_j = \sigma_j \sigma_i$, dla $|j - i| \geq 2$,
2. $\sigma_i \sigma_{i+1} \sigma_i = \sigma_{i+1} \sigma_i \sigma_{i+1}$, dla $i = 1, \dots, n - 2$.

Reprezentacja Burau jest reprezentacją grupy B_n w grupę macierzy nad algebra $\Lambda = \mathbb{Z}[t, t^{-1}]$. Reprezentację Burau określamy na generatorach grupy warkoczy:

$$\sigma_i \xrightarrow{\rho} I_{i-1} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{n-i-1}$$

Możemy zatem traktować reprezentację Burau jako homomorfizm grupy warkoczy B_n w grupę $\text{Aut}(M)$ automorfizmów pewnego wolnego, n -wymiarowego Λ -modułu $M = \text{lin}(\varepsilon_1, \dots, \varepsilon_n)$, gdzie ε_i jest i -tym wektorem bazy standardowej. Automorfizmy te reprezentujemy macierzowo. Przyjmujemy, że otrzymane w obrazie reprezentacji Burau macierze są macierzami automorfizmów z bazy standardowej, w bazę standardową.

Uwaga 1. Reprezentacja Burau ρ jest dobrze określona.

Dowód. Trzeba pokazać, że ρ jest dobrze określoną funkcją – wystarczy sprawdzić, że spełnia te same relacje co B_n :

- $\rho(\sigma_i)\rho(\sigma_j) = \rho(\sigma_j)\rho(\sigma_i)$ dla $|j - i| \geq 2$,
- $\rho(\sigma_i)\rho(\sigma_{i+1})\rho(\sigma_i) = \rho(\sigma_{i+1})\rho(\sigma_i)\rho(\sigma_{i+1})$ dla $i = 1, \dots, n - 2$.

Niech $|j - i| \geq 2$ wtedy:

$$\begin{aligned} \rho(\sigma_i)\rho(\sigma_j) &= I_{i-1} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{n-i-1} \cdot I_{j-1} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{n-j-1} = \\ &= I_{\min(i,j)-1} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{|j-i|-2} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{\max(j,i)-1} = \\ &= I_{j-1} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{n-j-1} \cdot I_{i-1} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{n-i-1} = \rho(\sigma_j)\rho(\sigma_i). \end{aligned}$$

Zauważmy, że by dowieść drugiego punktu wystarczy ograniczyć się do macierzy 3×3 , ponieważ zarówno lewa, jak i prawa strona działa na współrzędne wektorów o numerach $1, \dots, i-1$ oraz $i+3, \dots, n$ identycznie.

$$\begin{aligned}
\rho(\sigma_i)\rho(\sigma_{i+1})\rho(\sigma_i) &= \begin{pmatrix} 1-t & t & 0 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1-t & t \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1-t & t & 0 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} = \\
&= \begin{pmatrix} 1-t & t-t^2 & t^2 \\ 1-t & t & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix} = \\
&= \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1-t & t \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1-t & t & 0 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1-t & t \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} = \\
&= \rho(\sigma_{i+1})\rho(\sigma_i)\rho(\sigma_{i+1}).
\end{aligned}$$

Zatem reprezentacja Burau jest dobrze określona na grupie warkoczy B_n .

□

Otrzymaliśmy zatem n wymiarową reprezentację ρ grupy B_n . Łatwo jednak zauważyć, że reprezentacja ta jest przywiedlna. Faktycznie, dla $i = 1, \dots, n-1$ mamy:

$$\rho(\sigma_i) \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ \vdots \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ \vdots \\ 1 \end{pmatrix}$$

Zatem $W = \text{lin}((1, \dots, 1))$ jest jednowymiarową przestrzenią niezmienniczą reprezentacji Burau. Chcemy wprowadzić teraz zredukowaną reprezentację Burau – reprezentację w przestrzeni ilorazowej V/W , gdzie $V = \mathbb{Z}[t, t^{-1}]^n$. Musimy pokazać najpierw, że przekształcenie $\hat{\rho} : B_n \rightarrow V/W$ jest reprezentacją. Wybierzmy najpierw bazę $V/W = \text{lin}([\varepsilon_1], \dots, [\varepsilon_{n-1}])$, gdzie $[\alpha]$ oznacza klasę abstrakcji elementu $\alpha \in V$ w przestrzeni ilorazowej V/W . Ponieważ ρ jest homomorfizmem, zatem dla dowolnych $v \in V$ i $w \in W$ oraz dowolnego $i = 1, \dots, n-1$, mamy $[\sigma_i(v+w)] = [\sigma_i(v) + \sigma_i(w)] = [\sigma_i(v) + w] = [\sigma_i(v)]$. Zatem wynik nie zależy od wyboru reprezentanta klasy abstrakcji, czyli $\hat{\rho}$ jest dobrze określone, a ponieważ ρ jest homomorfizmem, więc również $\hat{\rho}$ jest homomorfizmem. Wiemy zatem, że $\hat{\rho}$ jest $n-1$ wymiarową reprezentacją grupy B_n – będziemy ją nazywać zredukowaną reprezentacją Burau. Musimy ustalić jeszcze, jak wyglądać będą macierze odpowiadające generatorom grupy warkoczy.

Dla $i = 1, \dots, n-2$ nie będzie żadnej różnicy, w porównaniu ze standardową reprezentacją Burau. Mamy:

$$\sigma_i \xrightarrow{\hat{\rho}} I_{i-1} \oplus \begin{pmatrix} 1-t & t \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \oplus I_{n-i-1}$$

Różnica pojawi się natomiast w obrazie ostatniego generatora: $\sigma_{n-1}([\varepsilon_i])$ działa identycznie, gdy $i = 1, \dots, n-2$. Natomiast ostatni z generatorów grupy warkoczy działa na klasę ostatniego wektora bazy V/W następująco: $\sigma_{n-1}([\varepsilon_{n-1}]) = [(1-t)\varepsilon_{n-1} + \varepsilon_n] = [(1-t)\varepsilon_{n-1} + (1, \dots, 1) - \varepsilon_1 - \dots - \varepsilon_{n-1}] = [(1-t)\varepsilon_{n-1} - \varepsilon_1 - \dots - \varepsilon_{n-1}] = -[\varepsilon_1] \dots - [\varepsilon_{n-2}] - t[\varepsilon_{n-1}]$. Poniżej przedstawiamy odpowiednią macierz.

$$\sigma_{n-1} \xrightarrow{\widehat{\varrho}} \begin{pmatrix} 1 & & 0 & -1 \\ & \ddots & & \vdots \\ 0 & & 1 & -1 \\ 0 & \dots & 0 & -t \end{pmatrix}$$

Otrzymana przez nas zredukowana reprezentacja Burau $\widehat{\varrho}$ różni się od tej, którą można znaleźć w literaturze [4], jest jednak dogodniejsza do naszych celów. Ponadto różnica ta wynika jedynie z wyboru baz, względem których zapisujemy macierze.

Rozdział 2

Grupy warkoczy oraz reprezentacja Burau – podejście topologiczne

Rozdział ten rozpoczynamy trzema twierdzeniami z topologii, z których skorzystamy konstruując topologiczny odpowiednik reprezentacji Burau. Twierdzenia te można znaleźć w [6].

Twierdzenie 1. Niech $p : (\tilde{X}, \tilde{x}_0) \rightarrow (X, x_0)$ będzie łukowo spójną przestrzenią nakrywającą łukowo spójnej, lokalnie łukowo spójnej przestrzeni X oraz niech H będzie podgrupą $p[\pi_1(\tilde{X}, \tilde{x}_0)] \subseteq \pi_1(X, x_0)$. Wtedy:

1. Przestrzeń nakrywająca jest regularna wtedy i tylko wtedy, gdy $H \triangleleft \pi_1(X, x_0)$,
2. Jeżeli $\tilde{X}$ jest nakryciem regularnym, to $\text{Aut}(\tilde{X}) \cong \pi_1(X, x_0)/H$.

Twierdzenie 2. Niech N, G będą grupami i niech $N \triangleleft G$. Wtedy istnieją przestrzeń X oraz jej przestrzeń nakrywająca $\tilde{X}$ takie, że $\pi_1(X) = G$ oraz $\pi_1(\tilde{X}) = N$.

Twierdzenie 3. Niech $\tilde{X}$ będzie nakryciem przestrzeni X . Dla dowolnej drogi $f : I \rightarrow X$ oraz dowolnego podniesienia $\tilde{x}_0$ punktu bazowego $f(0) = x_0$ istnieje dokładnie jedna droga $\tilde{f} : I \rightarrow \tilde{X}$ o początku w $\tilde{x}_0$, podnosząca f .

2.1. Grupy warkoczy jako zachowujące orientację dyfeomorfizmy

Podamy teraz równoważną definicję grupy warkoczy, dzięki której będziemy mogli spojrzeć ma nie od topologicznej strony. Wprowadzimy następujące oznaczenia:

$D = \{z \in \mathbb{C} : |z| \leq 1\}$ – dysk jednostkowy zespolony z brzegiem.

D_n – dysk jednostkowy z usuniętymi n punktami leżącymi na prostej rzeczywistej $\mathbb{R}$ i należącymi do $\text{Int}(D)$, punkty te nazywać będziemy nakłuciami i oznaczymy przez $x_1, \dots, x_n$, indeksując zgodnie z porządkiem dziedzicznym z $\mathbb{R}$.

Niech X będzie przestrzenią topologiczną, wtedy przez $\text{Diff}_0^+(X)$ oznaczamy grupę zachowujących orientację dyfeomorfizmów przestrzeni z przestrzeni X w samą siebie, rozważanych z dokładnością do klasy izotopii, czyli grupę ilorazową grupy zachowujących orientację dyfeomorfizmów przestrzeni X przez grupę zachowujących orientację dyfeomorfizmów izotopijnych z przekształceniem identycznościowym id_X .

Okazuje się, że istnieje odpowiedniość pomiędzy grupami $\text{Diff}_0^+(D_n)$, a grupami warkoczy B_n . Fakt ten ilustruje następujące twierdzenie.

Twierdzenie 4. Dla $n > 1$ zachodzi $B_n \cong \text{Diff}_0^+(D_n)$. Generatorom σ_i z algebraicznej definicji grupy warkoczy odpowiadają pólbroty Dehna wokół odcinków o końcach w x_i oraz x_{i+1} , które również oznaczają będziemy przez σ_i .

Dowód tego twierdzenia można znaleźć w [3].

2.2. Reprezentacja Burau topologicznie

Pokażemy teraz w jaki sposób możemy w naturalny sposób nadać topologiczny sens, zadanej dotychczas czysto algebraicznie, reprezentacji Burau. Rozważmy grupę podstawową przestrzeni D_n , czyli F_n – grupę wolną o n generatorach. Niech $q_1, \dots, q_n$ będą generatorami F_n . Każdy element grupy F_n można zapisać jako $q_{i_1}^{n_1} \cdot \dots \cdot q_{i_k}^{n_k}$, gdzie $i_1, \dots, i_k \in \{1, \dots, n\}$. Rozważmy teraz homomorfizm grup $\epsilon : F_n \rightarrow \mathbb{Z}$ zadany wzorem: $q_{i_1}^{n_1} \cdot \dots \cdot q_{i_k}^{n_k} \mapsto n_1 + \dots + n_k$. Wiadomo, że jądro homomorfizmu ϵ – $\ker \epsilon$ jest podgrupą normalną grupy wolnej F_n . W dalszym ciągu F_n przedstawiać będziemy jako $\pi_1(D_n, d_0) = \langle x_1, \dots, x_{n-1}, z \rangle$ – generatory to pętle o końcach w ustalonym punkcie brzegu dysku d_0 obiegające odpowiednie punkty zgodnie z kierunkiem wskazówek zegara (z to pętla wokół x_n – powód wyróżnienia jej znajduje się poniżej). Oczywiście, ponieważ D_n jest łukowo spójna, grupa $\pi_1(D_n, d_0)$ nie zależy od wyboru punktu bazowego – w dalszym ciągu będziemy zatem pisać $\pi_1(D_n)$.

Na mocy Twierdzenia 2 konstruujemy nakrycie regularne $(\tilde{D}_n, \tilde{p})$ przestrzeni D_n o grupie podstawowej $\ker \epsilon$.

Korzystając z Twierdzenia 1 otrzymujemy fakt, że $\text{Aut}_{D_n}(\tilde{D}_n) = F_n / \ker \epsilon \cong \mathbb{Z}$. Wiemy zatem, że $\mathbb{Z}$ działa na $\tilde{D}_n$ przez automorfizmy. Działanie to indukuje z kolei działanie $\mathbb{Z}$ na abelianizacji: $\text{Ab}(\pi_1(\tilde{D}_n))$. Grupę tę w dalszym ciągu tekstu będziemy oznaczać $H(\tilde{D}_n)$ – mając na uwadze fakt, że $\text{Ab}(\pi_1(D_n)) \cong H_1(\tilde{D}_n)$, czyli że I grupa homologii przestrzeni $\tilde{D}_n$ jest izomorficzna z abelianizacją grupy podstawowej $\tilde{D}_n$. Zgodnie z poczynionymi we wstępie ustaleniami nie definiujemy grup homologii – w dalszej części pracy pracować będziemy z grupą $H(\tilde{D}_n)$ jako z $\text{Ab}(\pi_1(\tilde{D}_n))$.

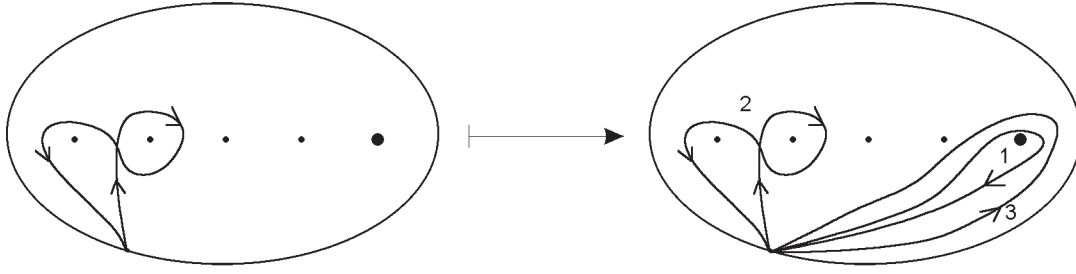
Pokazaliśmy do tej pory, że grupa $\mathbb{Z}$ działa na $\pi_1(\tilde{D}_n)$ przez automorfizmy, co indukuje działanie $\mathbb{Z}$ na $H(\tilde{D}_n)$. Najpierw pokażmy wprost, jak wygląda działanie $\mathbb{Z}$ na $\tilde{D}_n$. Wystarczy powiedzieć, jak działa pętla $z \in F_n$ – oczywiście $\mathbb{Z} = \langle z \rangle$. Klasa tej pętli wyznacza działanie całego $\mathbb{Z}$. Ustalmy pętlę $\omega \in \tilde{D}_n$, jest to zatem podniesienie pewnej pętli z z $\ker \epsilon \subset \pi_1(D_n)$. Określamy działanie z na ω . Rozważmy drogę będącą podniesieniem pętli z w $\tilde{D}_n$ (jest ona wyznaczona jednoznacznie na mocy Twierdzenia 3). Działanie z polega zatem na sprzęganiu: $\omega \mapsto z\omega z^{-1}$ – jest to oczywiście element $\ker \epsilon$, czyli $\pi_1(\tilde{D}_n)$, zatem obraz przy sprzęganiu podnosi się do pętli w $\tilde{D}_n$.

Pokażemy teraz, że zdefiniowane powyżej działanie jest dobrze określone. Musimy pokazać, że dowolne pętle: $[\omega_1], [\omega_2] \in H(\tilde{D}_n)$ takie, że $[\omega_1] = [\omega_2]$. Chcemy pokazać, że wynik działania nie zależy od wyboru reprezentantów klas tych pętli. Musimy zatem udowodnić następującą równość: $z[\omega_1]z^{-1} = z[\omega_2]z^{-1}$, czyli równoważnie: $[z\omega_1z^{-1}] = [z\omega_2z^{-1}]$. Wystarczy więc pokazać, że $[z\omega_1z^{-1}][z\omega_2^{-1}z^{-1}] = 1$. Równoważnie mamy $[z\omega_1z^{-1}z\omega_2^{-1}z^{-1}] = 1$, czyli $[z\omega_1\omega_2^{-1}z^{-1}] = 1$. Wiadomo, że klasa $[\omega_1\omega_2^{-1}]$ jest klasą $1 \in \ker \epsilon$, zatem również $[z\omega_1\omega_2^{-1}z^{-1}] = 1$.

Grupa $H(\tilde{D}_n)$ jest abelowa, ma zatem w naturalny sposób strukturę $\mathbb{Z}$ -modułu. Ponieważ powyżej udało nam się określić działanie $\mathbb{Z}$ na $H(\tilde{D}_n)$, więc ma ona strukturę modułu nad $\mathbb{Z}[\mathbb{Z}] = \mathbb{Z}[t, t^{-1}]$, czyli Λ -modułu.

Okazuje się, że $H(\tilde{D}_n)$ jest wolnym Λ -modułem wymiaru $n - 1$. Dowód tego faktu przesunięty został do dodatku A, dla zachowania przejrzystości wywodu. Twierdzimy, że ele-

Rysunek 2.1: Sprzęganie pętlą z – obraz podnosi się do pętli w $\tilde{D}_n$.

menty $g_1 = [x_1 z^{-1}], \dots, g_{n-1} = [x_{n-1} z^{-1}]$ są liniowo niezależnymi generatorami modułu $H(\tilde{D}_n) = \text{Ab}(\ker \epsilon)$.

2.3. Równoważność algebraicznej i topologicznej reprezentacji Burau

Pokażemy teraz, że nie bez przyczyny algebraiczną (zredukowaną) oraz topologiczną reprezentację Burau nazywamy w taki właśnie sposób. W pierwszym rozdziale niniejszej pracy podaliśmy obrazy generatorów grupy B_n przy zredukowanej reprezentacji Burau. Poniżej przedstawimy, w jaki sposób działają one na grupę $H(\tilde{D}_n)$ – oczywiście pokazując ich działanie na elementy bazy $g_1, \dots, g_{n-1}$.

Rysunek 2.2 przedstawia działanie σ_1 oraz σ_{n-1} na g_1 . Pozostałe generatory, jak łatwo zauważyć, działają na g_1 trywialnie. Otrzymujemy zatem następujące równości:
 $x_1 z^{-1} \xrightarrow{\sigma_1} x_1 x_2 x_1^{-1} z^{-1} = [x_1 z^{-1}][z(x_2 z^{-1})z^{-1}][z(x_1^{-1})z^{-1}] = g_1 + t g_2 - t g_1 = (1-t)g_1 + t g_2,$
 $x_1 z^{-1} \xrightarrow{\sigma_{n-1}} x_1 x_{n-1}^{-1} = [x_1 z^{-1}][z x_{n-1}^{-1}] = g_1 - g_{n-1}.$

Działanie grupy B_n na $g_2, \dots, g_{n-2}$ ilustruje rysunek 2.3 – również tutaj pomijamy generatory działające trywialnie. Zachodzą zatem następujące równości:

$$x_i z^{-1} \xrightarrow{\sigma_i} x_i x_{i+1} x_i^{-1} z^{-1} = [x_i z^{-1}][z(x_{i+1} z^{-1})z^{-1}][z(x_i^{-1})z^{-1}] = g_i + t g_{i+1} - t g_i = (1-t)g_i + t g_{i+1},$$

$$x_i z^{-1} \xrightarrow{\sigma_{n-1}} x_i x_{n-1}^{-1} = [x_i z^{-1}][z x_{n-1}^{-1}] = g_i - g_{n-1}, \quad x_i z^{-1} \xrightarrow{\sigma_{i-1}} x_{i-1} z = g_{i-1}.$$

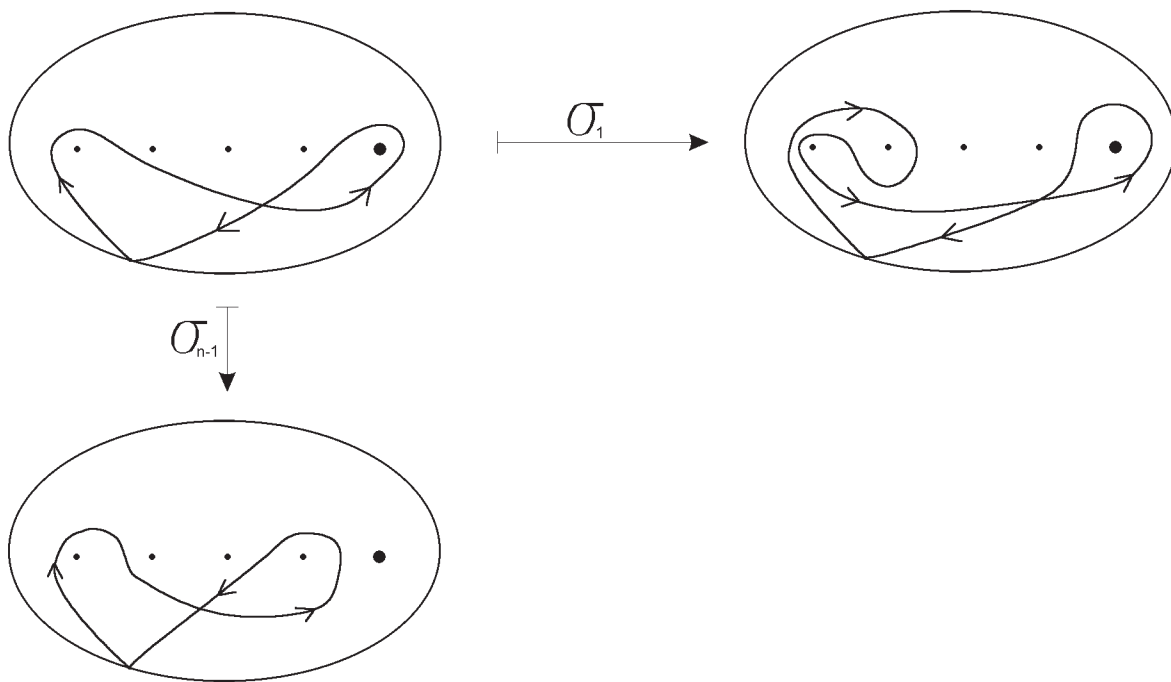
Pozostaje jeszcze sprawdzenie, w jaki sposób B_n działa na g_{n-1} – obrazuje to rysunek 2.4.

Widzimy, że jedyne nietrywialnie działające generatory B_n to dwa ostatnie: σ_{n-2} oraz σ_{n-1} . Otrzymujemy następujące równości:

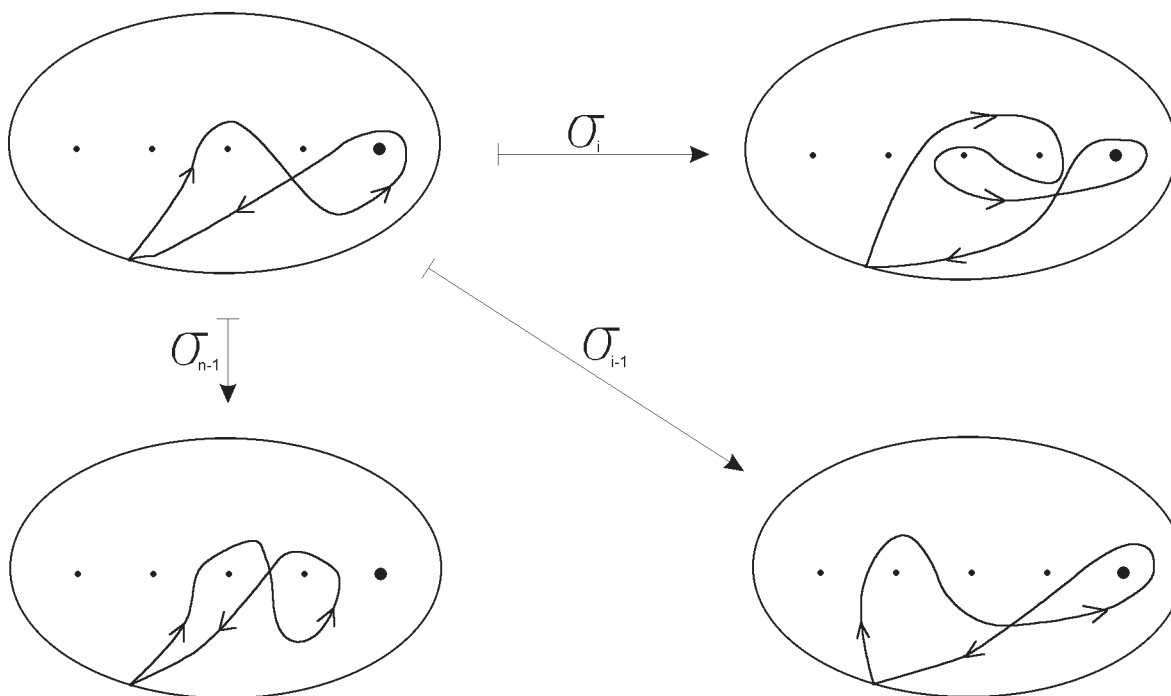
$$x_{n-1} z^{-1} \xrightarrow{\sigma_{n-2}} x_{n-2} z^{-1} = g_{n-2},$$

$$x_{n-1} z^{-1} \xrightarrow{\sigma_{n-1}} x_{n-1} z x_{n-1}^{-1} = [x_{n-1} z^{-1}][z(x_{n-1}^{-1})z^{-1}][z x_{n-1}^{-1}] = g_{n-1} - t g_{n-1} - g_{n-1} = -t g_{n-1}.$$

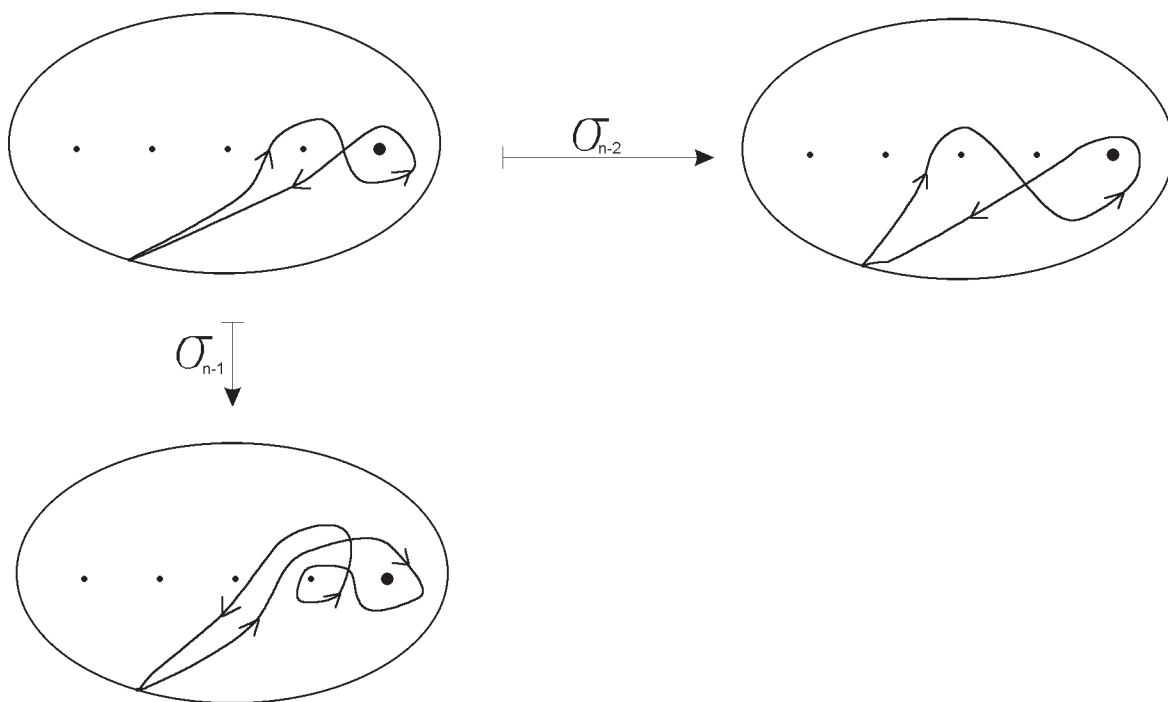
Podsumowując powyższe rozważania i reprezentując dane macierzowo otrzymujemy dla wszystkich generatorów $\sigma_1, \dots, \sigma_{n-1}$ przy topologicznej reprezentacji Burau dokładnie transponowane macierze zredukowanej reprezentacji Burau. Biorąc pod uwagę, że przy rozważaniu tej ostatniej elementy grupy warkoczy działały z lewej strony na moduł M – przykładaliśmy całe słowo (w języku generatorów grupy warkoczy) do konkretnych elementów modułu, natomiast topologiczna reprezentacja Burau działa od prawej – czytamy jak działają jej kolejne od lewej wyrazy, obie reprezentacje okazują się być równe.

Rysunek 2.2: Działanie B_n na $g_1 = x_1 z^{-1}$.

Rysunek 2.3: Działanie B_n na $g_i = x_i z^{-1}$ dla $i = 2, \dots, n - 2$.

Rysunek 2.4: Działanie B_n na $g_{n-1} = x_{n-1}z^{-1}$.

Rozdział 3

Reprezentacja Burau jest niewierna dla $n = 5$

Niewierność reprezentacji Burau dla $n = 5$ jako pierwszy uzyskał Stephen Bigelow w [2]. W swojej pracy wykorzystuje on topologiczną interpretację reprezentacji Burau. Przedstawimy teraz kilka podstawowych definicji.

Definicja 3.0.1. *Niech α i β będą łukami w D_n . Powiemy, że łuk α można homotopijnie zdjąć z łuku β jeżeli istnieją homotopie h_1 i h_2 takie, że $h_1(\alpha) \cap h_2(\beta) = \emptyset$.*

Będziemy stosować pojęcia algebraicznej liczby przecięć – ważnego niezmiennika pętli ze względu na homotopię. Przecięć nie możemy jednak skutecznie dla naszych celów policzyć w pierścieniu $\mathbb{Z}$, ponieważ, jeżeli fragmenty dwóch łuków ograniczają obszar zawierający nakłucia, to nie można wtedy uznać przecięć po obu stronach tego obszaru za równoważne. Okazuje się jednak, że algebraiczną liczbę przecięć możemy liczyć z pomocą $\mathbb{Z}[t, t^{-1}]$ – zliczając za pomocą $k \in \mathbb{Z}$ ilość zamkniętych przez łuki nakłuc, które znalazły się pomiędzy przecięciami. Oczywiście ustalamy orientacje łuków, co powoduje powstanie dwóch typów przecięć: dodatnich i ujemnych; podobnie w zależności od orientacji łuków tworzących brzeg każdego z nakłutych dysków zamkniętych przez fragmenty łuków zawarte pomiędzy sąsiednimi przecięciami otrzymujemy informację, czy należy kolejny wyraz domnożyć o t^k , czy t^{-k} .

Podstawową obserwacją, przy pomocy której Bigelow wykazał niewierność reprezentacji Burau dla $n = 5$ jest fakt, że obroty Dehna wokół dwóch krzywych prostych są przemienne dokładnie wtedy, gdy łuki te można homotopijnie z siebie zdjąć. Szukanie nietrywialnego elementu jądra reprezentacji Burau sprowadza się zatem do szukania dwóch łuków, których nie można homotopijnie z siebie zdjąć, lecz reprezentacja Burau traktuje je tak, jakby było inaczej.

Definicja 3.0.2. *Niech α i β będą dwoma łukami w D_n oraz niech $\tilde{\alpha}, \tilde{\beta}$ będą ich podniesieniami do $\tilde{D}_n$. Definiujemy dla nich następujący wielomian Laurenta $\int_{\beta} \alpha = \sum_{k \in \mathbb{Z}} (t^k \tilde{\alpha}, \tilde{\beta}) t^k$, gdzie $(t^k \tilde{\alpha}, \tilde{\beta})$ jest algebraiczną liczbą przecięć $\tilde{\alpha}$ i $\tilde{\beta}$.*

$\int_{\beta} \alpha$ wyznaczony jest z dokładnością do znaku i do potęgi t , co jednak nie będzie przeszkadzać, ponieważ interesują nas jedynie przypadki, gdy $\int_{\beta} \alpha = 0$.

Zaprezentujemy teraz główny lemat, którego dowód można znaleźć w [2].

Lemat 1. *Dla $n \geq 3$ reprezentacja Burau grupy B_n jest niewierna dokładnie wtedy, gdy istnieją α, β łuki w D_n takie, że α ma końce w x_1, x_2 , a β w d_0 i x_3 , bądź w x_3 i x_4 , łuków tych nie można zdjąć homotopijnie z siebie, ale $\int_{\beta} \alpha = 0$.*

Musimy zatem pokazać dwa łuki, zaczepione w różnych punktach, dla których $\int_{\beta} \alpha = 0$, i których nie można homotopijnie z siebie zdjąć. Następnie musimy znaleźć dwa warkocze, które przekształcają pewne łuki γ_1, γ_2 (o końcach jak w Lemacie 1) odpowiednio na α i β .

Rysunek 3.1 przedstawia właśnie dwa takie łuki w D_5 . Łatwo zauważyć, że ich fragmenty ograniczają nawet kilka obszarów zawierających nakłucia – zatem z pewnością nie można homotopijnie zdjąć α z β . Licząc $\int_{\beta} \alpha$ otrzymujemy:

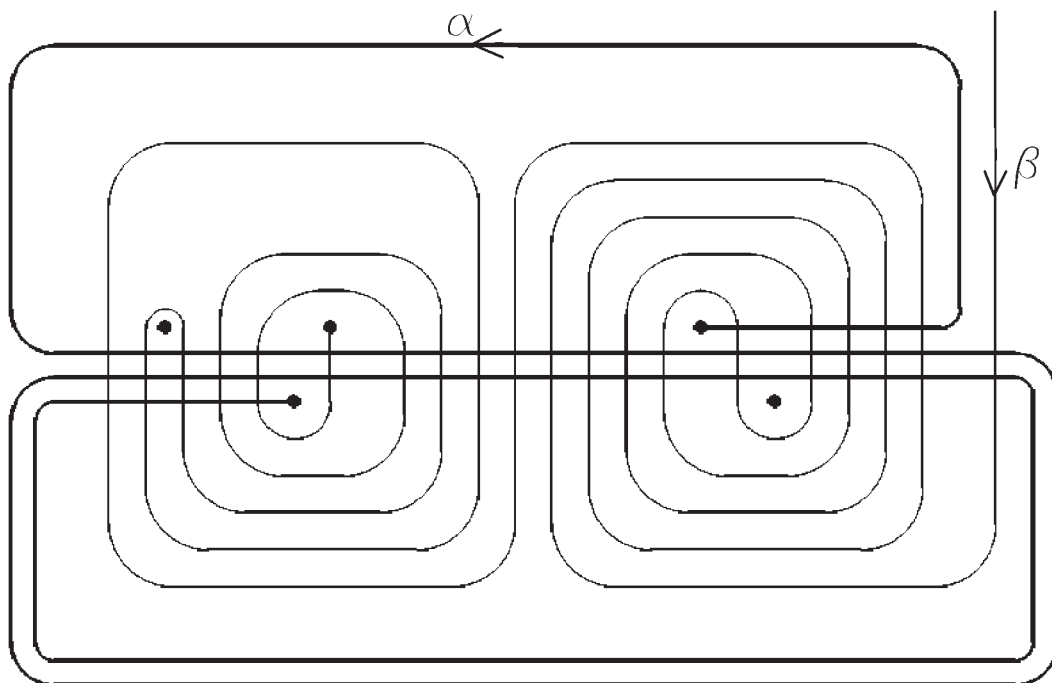
$$\begin{aligned} \int_{\beta} \alpha &= -t^2 + t^1 - t^0 + t^{-1} - t^{-2} \\ &\quad - t^1 - t^4 + t^5 + t^3 + t^1 - t^0 - t^2 - t^4 + t^3 + t^0 \\ &\quad - t^1 + t^2 - t^3 + t^4 - t^5 + t^4 - t^3 + t^2 - t^1 + t^0 \\ &\quad - t^{-1} - t^2 + t^3 + t^1 + t^{-1} - t^{-2} - t^0 - t^2 + t^1 + t^{-2} \\ &\quad - t^{-1} + t^0 - t^1 + t^2 - t^3 + t^2 - t^1 + t^0 - t^{-1} + t^{-2} \\ &\quad - t^{-3} - t^0 + t^1 + t^{-1} + t^{-3} = \\ &= 0 \end{aligned}$$

Jako wniosek z Lematu 1 otrzymujemy niewierność reprezentacji Burau dla $n = 5$. Dodatkowo zastosowana technika pozwala wyprodukować explicite nietrywialne elementy jądra reprezentacji Burau grupy B_5 . W [2] Bigelow otrzymuje inne warkocze oraz inne łuki α i β . Jest tak dlatego, że zdefiniowane przez nas półobroty Dehna powodują obrót zgodnie ze wskazówkami zegara (w [2] obrót odbywa się w przeciwną stronę). Podobnie jeżeli chodzi o stronę działania słów warkoczowych na nakłuty dysk D_n : Bigelow rozważa warkocze działające od lewej, tu zaś warkocze działają od prawej. Warkocz ψ_1 przekształca odcinek idący z nakłucia x_4 do x_5 w łuk α , natomiast warkocz ψ_2 przekształca odcinek z punktu bazowego d_0 do x_5 w łuk β .

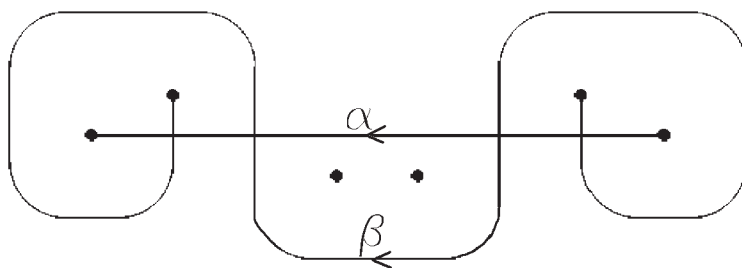
$$\begin{aligned} \psi_1 &= \sigma_3^{-1} \sigma_2 \sigma_1^2 \sigma_2 \sigma_4^3 \sigma_3 \sigma_2 \\ \psi_2 &= \sigma_4^{-1} \sigma_3 \sigma_2 \sigma_1^{-2} \sigma_2 \sigma_1^2 \sigma_2^2 \sigma_1 \sigma_4^5 \end{aligned}$$

Zatem warkocz $\psi_1^{-1} \sigma_4 \psi_1$ jest półobrotem Dehna wokół regularnego otoczenia α , natomiast $\psi_2^{-1} \sigma_4 \sigma_3 \sigma_2 \sigma_1^2 \sigma_2 \sigma_3 \sigma_4 \psi_2$ jest pełnym obrotem Dehna wokół $\beta \cup \partial D_n$. Ponieważ α i β nie mogą być homotopijnie zdjęte z siebie, więc obroty te nie są przemienne, zatem mają nietrywialny komutator: $[\psi_1^{-1} \sigma_4 \psi_1, \psi_2^{-1} \sigma_4 \sigma_3 \sigma_2 \sigma_1^2 \sigma_2 \sigma_3 \sigma_4 \psi_2]$. Z drugiej jednak strony, ponieważ $\int_{\beta} \alpha = 0$ obraz przy reprezentacji Burau tego warkocza będzie trywialny.

Powyższy przykład jest bardzo skomplikowany – słowo warkoczowe reprezentujące komutator odpowiednich obrotów Dehna jest długości aż 120 w języku generatorów B_5 . Dużo wyrażniej zastosowaną teorię obrazuje dowód niewierności reprezentacji Burau grupy B_6 – rysunek 3.2. Przedstawione na nim łuki α i β nie mogą być oczywiście homotopijnie z siebie zdjęte. Każdy również może policzyć, że $\int_{\beta} \alpha = 0$, ponieważ istnieją tylko cztery przecięcia (nie zaś 50, jak w przykładzie z rysunku 3.1). Dla tego przykładu mamy warkocz $\psi_1 = \sigma_4 \sigma_5^{-1} \sigma_2^{-1} \sigma_1$ przekształcający odcinek pomiędzy nakłuciami x_3 , a x_4 w łuk α oraz warkocz $\psi_2 = \sigma_4^{-1} \sigma_5^2 \sigma_2 \sigma_1^{-2}$ przekształcający ten sam odcinek w β . Podobnie jak w przypadku B_5 nietrywialny element jądra reprezentacji Burau grupy B_6 to: $[\psi_1^{-1} \sigma_3 \psi_1, \psi_2^{-1} \sigma_3 \psi_2]$.

Rysunek 3.1: Łuków α i β nie można homotopijnie zdjąć z siebie oraz $\int_{\beta} \alpha = 0$.

Rysunek 3.2: Najprostszy znany przykład łuków w D_6 , których istnienie dowodzi niewierności B_6 .

Dodatek A

$H(\tilde{D}_n)$ jako wolny $\mathbb{Z}[t, t^{-1}]$ -moduł wymiaru $n - 1$

Rozważając reprezentację Burau od strony topologicznej pokazaliśmy w jaki sposób na grupę $H(\tilde{D}_n) = \text{Ab}(\ker \epsilon)$ działają wielomiany Laurenta jednej zmiennej nad $\mathbb{Z}$, czyli $\mathbb{Z}[t, t^{-1}] = \Lambda$. Pokażemy teraz, że $H(\tilde{D}_n)$ jest to wolny Λ -moduł wymiaru $n - 1$. W tym celu wykazemy, że $g_1 = [x_1 z^{-1}], \dots, g_{n-1} = [x_{n-1} z^{-1}]$ jest bazą $H(\tilde{D}_n)$. Musimy zatem pokazać, że generatory te są liniowo niezależne oraz, że rozpinają cały moduł – to znaczy, że dowolny jego element można zapisać przy pomocy ich oraz ich sprzężeń.

A.1. Liniowa niezależność generatorów $H(\tilde{D}_n)$

Podczas dowodzenia liniowej niezależności $g_1, \dots, g_{n-1}$ skorzystamy z następującego faktu.

Fakt 1. *Dla dowolnego słowa $\alpha \in F_n = \langle x_1, \dots, x_{n-1}, z \rangle$, jeżeli $a_0 \dots a_k = \alpha \in [0] \in \text{Ab}(\ker \epsilon)$, to suma wszystkich wystąpień w α każdego z generatorów F_n jest równa 0.*

Dowód. Najpierw zauważmy, że twierdzenie to prawdziwe jest dla elementu neutralnego grupy wolnej F_n – z definicji. W oczywisty sposób teza przenosi się na $\ker \epsilon$, jako na podgrupę grupy F_n (mają te same elementy neutralne). Teza prawdziwa jest również dla $\text{Ab}(\ker \epsilon) = \ker \epsilon / \langle x^{-1} y^{-1} x y : x, y \in \ker \epsilon \rangle$ ponieważ abelianizując $\ker \epsilon$, czyli wykonując dzielenie przez komutant, utożsamiamy jedynie iloczyny komutatorów. Jako wniosek otrzymujemy, że aby element $\ker \epsilon$ trafił do klasy abstrakcji $[0]$ musi należeć do komutanta, czyli być iloczynem komutatorów – musi zatem mieć zerową sumę wystąpień każdego z generatorów. $\square$

Łatwo teraz pokazać, że generatory $g_1, \dots, g_{n-1}$ Λ -modułu $H(\tilde{D}_n)$ są liniowo niezależne.

Twierdzenie 5. *Generatory $g_1, \dots, g_{n-1}$ Λ -modułu $H(\tilde{D}_n)$ są liniowo niezależne.*

Dowód. Załóżmy nie wprost, że $g_1, \dots, g_{n-1}$ są liniowo zależne, czyli istnieją wielomiany Laurenta $p_1(t), \dots, p_{n-1}(t) \in \Lambda$ nie wszystkie równe 0 takie, że $p_1(t)g_1 + \dots + p_{n-1}(t)g_{n-1} = 0$. Znaczy to, że suma wystąpień wszystkich generatorów $x_1, \dots, x_{n-1}, z$ w wyrażeniu $p_1(t)g_1 + \dots + p_{n-1}(t)g_{n-1}$ wynosi 0.

Ale x_1 występuje jedynie w g_1 , oraz w $p_1(t)g_1$ suma wystąpień x_1 jest zerowa tylko wtedy, gdy $p_1(t) = 0$.

Analogicznie pokazujemy dla $x_2, \dots, x_{n-1}$. Zatem, aby suma wszystkich wystąpień każdego z generatorów F_n była zerowa, wszystkie wielomiany Laurenta $p_1(t), \dots, p_{n-1}(t)$ muszą być identycznie równe 0. Sprzeczność. $\square$

A.2. Każdy element $\text{Ab}(\ker \epsilon)$ można zapisać za pomocą generatorów $g_1, \dots, g_{n-1}$.

Pozostało nam pokazać, że proponowane przez nas generatory $g_1, \dots, g_{n-1}$ faktycznie rozpinają Λ -moduł $H(\tilde{D}_n)$. Pokażemy teraz, że dowolny element $\ker \epsilon$ możemy zapisać przy pomocy generatorów $g_1, \dots, g_{n-1}$ i ich sprzężeń. Poniżej prezentujemy dwa algorytmy pozwalające znaleźć elementy Λ -modułu $H(\tilde{D}_n)$ zapisane w bazie $g_1, \dots, g_{n-1}$ dla dowolnych elementów $\ker \epsilon$. Pokrótkie omówimy działanie każdego z nich.

Pierwszy algorytm działa na słowach w sensie grupy wolnej F_n , czyli na wejściu otrzymuje ciąg $a_0 \dots a_l$ nad alfabetem złożonym z $x_1, \dots, x_{n-1}, x_1^{-1}, \dots, x_{n-1}^{-1}, z, z^{-1}$ i przekształca je na ciąg złożony z generatorów $H(\tilde{D}_n)$ (i ich odwrotności), czyli $x_j z^{-1}$ (oraz $z x_j^{-1}$) dla $j := 1, \dots, n-1$. Podczas działania algorytmu używane są dwa liczniki m i k . m przechowuje informację, jak wiele sprzężeń musi zostać wykonanych, czyli jak wiele (liczba ta może być również ujemna) niewykorzystanych liter z (lub z^{-1}) następuje po fragmencie już przetworzonym, czyli też ile trzeba będzie wstawić liter przeciwnych po zapisaniu generatora (a następnie, aby wyrównać ilość z i z^{-1} pomiędzy kolejno czytany literami – czyli by zachować równowagę elementów reprezentowanych przez słowa wejściowe i wyjściowe). Licznik k przechowuje informację o tym, do którego miejsca zapisany został już wyraz wyjściowy. Algorytm korzysta z dwóch procedur, które uruchamiane są, gdy zostanie przeczytany odpowiednio symbol x_j lub x_j^{-1} . Różnice między procedurami Generator-Pozytywny(a_i, i, k, m) i Generator-Negatywny(a_i, i, k, m) jest czysto techniczna i wynika jedynie z faktu, że w przypadku przeczytania pozytywnego generatora F_n musimy po nim zapisać z^{-1} , natomiast natrafiając na x_j^{-1} musimy zadbać, by przed przepisaniem go znalazło się z . Cały algorytm skupia się zatem na dopisywaniu pomiędzy kolejne przeczytane litery postaci x_j oraz x_j^{-1} odpowiedniej ilości z i z^{-1} . Prześledzenie pierwszego algorytmu pozwoli zrozumieć działanie drugiego, którego działanie jest w zasadzie identyczne jak pierwszego, jedynie słowo wyjściowe zapisywane jest bezpośrednio przy pomocy generatorów $g_1, \dots, g_{n-1}$ oraz sprzężeń, czyli mnożenia przez t . Poniżej prezentujemy oba algorytmy a następnie dwie procedury pomocnicze używane w pierwszym z nich. Poprawność drugiego algorytmu wynika bezpośrednio z poprawności pierwszego, ta zaś wynika z faktu, że na wejściu otrzymuje on słowo z $\ker \epsilon$, zatem suma wykładników wszystkich generatorów jest zerowa, oraz ponieważ pomiędzy kolejne generatory dopisuje on zawsze tę samą ilość z , co z^{-1} .

Istnienie algorytmu pozwalającego zapisać dowolny wyraz $\ker \epsilon$ w bazie $g_1, \dots, g_{n-1}$ wraz z liniową niezależnością generatorów dowodzi, że są one bazą $H(\tilde{D}_n)$.

Wejście: Słowo $a_0 \dots a_l$ nad alfabetem $x_1, \dots, x_{n-1}, z$ należące do $\ker \epsilon$.

Wyjście: Słowo $b_0 \dots b_s$ takie, że $a_0 \dots a_l = b_0 \dots b_s \in \ker \epsilon$ posiadające naturalną interpretację w $H(\tilde{D}_n)$.

```
1.1  $k := 0$ ;  
1.2  $m := 0$ ;  
1.3 for  $i := 0$  to  $l$  do  
1.4   if  $a_i = x_1$  or  $\dots$  or  $a_i = x_{n-1}$  then  
1.5      $\text{Generator-Pozytywny}(a_i, i, k, m)$   
1.6   end  
1.7   if  $a_i = x_1^{-1}$  or  $\dots$  or  $a_i = x_{n-1}^{-1}$  then  
1.8      $\text{Generator-Negatywny}(a_i, i, k, m)$   
1.9   end  
1.10  if  $a_i = z$  then  
1.11    if  $m \geq 0$  then  
1.12       $m := m + 1$ ;  
1.13       $b_k := z$ ;  
1.14       $k := k + 1$ ;  
1.15    end  
1.16    if  $m < 0$  then  
1.17       $m := m + 1$ ;  
1.18       $k := k - 1$ ;  
1.19       $b_k := \text{nil}$ ;  
1.20    end  
1.21  end  
1.22  if  $a_i = z^{-1}$  then  
1.23    if  $m \leq 0$  then  
1.24       $b_k := z^{-1}$ ;  
1.25       $k := k + 1$ ;  
1.26       $m := m - 1$ ;  
1.27    end  
1.28    if  $m > 0$  then  
1.29       $k := k - 1$ ;  
1.30       $m := m - 1$ ;  
1.31       $b_k := \text{nil}$ ;  
1.32    end  
1.33  end  
1.34 end
```

Algorytm 1: Tworzenie elementu $H(\tilde{D}_n)$ z elementu $\ker \epsilon$

Wejście: Słowo $a_0 \dots a_l$ nad alfabetem $x_1, \dots, x_{n-1}, z$ należące do $\ker \epsilon$.

Wyjście: Wypisany element $H(\tilde{D}_n)$ w bazie $g_1, \dots, g_{n-1}$.

```
2.1  $m := 0;$ 
2.2 for  $i := 0$  to  $l$  do
2.3   for  $j := 1$  to  $n - 1$  do
2.4     if  $a_i = x_j$  then
2.5        $\text{write}(t^m g_j +);$ 
2.6        $m := m + 1;$ 
2.7     end
2.8     if  $a_i = x_j^{-1}$  then
2.9        $m := m - 1;$ 
2.10     $\text{write}((-t^m g_j) +);$ 
2.11    end
2.12  end
2.13  if  $a_i = z$  then
2.14     $m := m + 1$ 
2.15  end
2.16  if  $a_i = z^{-1}$  then
2.17     $m := m - 1$ 
2.18  end
2.19 end
```

Algorytm 2: Tłumaczenie wyrazów $\ker \epsilon$ na język generatorów $H(\tilde{D}_n)$

Wejście: $a_i \in \{x_1, \dots, x_{n-1}\}, i, k, m \in \mathbb{Z}$

```
3.1  $b_k := a_i;$ 
3.2  $k := k + 1;$ 
3.3  $b_k := z^{-1};$ 
3.4  $k := k + 1;$ 
3.5 if  $m > 0$  then
3.6   for  $j := 1$  to  $m$  do
3.7      $b_k := z^{-1};$ 
3.8      $k := k + 1;$ 
3.9   end
3.10   $m := m + 1;$ 
3.11  for  $j := 1$  to  $m$  do
3.12     $b_k := z;$ 
3.13     $k := k + 1;$ 
3.14  end
3.15 end
3.16 if  $m < -1$  then
3.17   for  $j := 1$  to  $-m$  do
3.18      $b_k := z;$ 
3.19      $k := k + 1;$ 
3.20   end
3.21    $m := m + 1;$ 
3.22   for  $j := 1$  to  $-m$  do
3.23      $b_k := z^{-1};$ 
3.24      $k := k + 1;$ 
3.25   end
3.26 end
3.27 if  $m = -1$  then
3.28    $b_k := z;$ 
3.29    $k := k + 1;$ 
3.30    $m := 0;$ 
3.31 end
3.32 if  $m = 0$  then
3.33    $b_k := z;$ 
3.34    $k := k + 1;$ 
3.35    $m := 1;$ 
3.36 end
```

Procedura Generator-Pozytywny(a_i, i, k, m)

Wejście: $a_i \in \{x_1^{-1}, \dots, x_{n-1}^{-1}\}, i, k, m \in \mathbb{Z}$

```
4.1 if  $m > 0$  then
4.2   |  $m := m - 1$ ;
4.3 end
4.4 if  $m \leq 0$  then
4.5   |  $m := m - 1$ ;
4.6   |  $b_k := z^{-1}$ ;
4.7   |  $k := k + 1$ ;
4.8   |  $b_k := z$ ;
4.9   |  $k := k + 1$ ;
4.10 end
4.11  $b_k := a_i$ ;
4.12  $k := k + 1$ ;
4.13 if  $m > 0$  then
4.14   | for  $j := 1$  to  $m$  do
4.15     |  $b_k := z^{-1}$ ;
4.16     |  $k := k + 1$ ;
4.17   | end
4.18   |  $m := m + 1$ ;
4.19   | for  $j := 1$  to  $m$  do
4.20     |  $b_k := z$ ;
4.21     |  $k := k + 1$ ;
4.22   | end
4.23 end
4.24 if  $m < -1$  then
4.25   | for  $j := 1$  to  $-m$  do
4.26     |  $b_k := z$ ;
4.27     |  $k := k + 1$ ;
4.28   | end
4.29   |  $m := m + 1$ ;
4.30   | for  $j := 1$  to  $-m$  do
4.31     |  $b_k := z^{-1}$ ;
4.32     |  $k := k + 1$ ;
4.33   | end
4.34 end
4.35 if  $m = -1$  then
4.36   |  $b_k := z$ ;
4.37   |  $k := k + 1$ ;
4.38   |  $m := 0$ ;
4.39 end
4.40 if  $m = 0$  then
4.41   |  $b_k := z$ ;
4.42   |  $k := k + 1$ ;
4.43   |  $m := 1$ ;
4.44 end
```

Procedura Generator-Negatywny(a_i, i, k, m)

Bibliografia

- [1] E. Artin, *Theorie der Zöpfe*, Abh. Math. Sem. Hamburg, 4 (1925), 47–72.
- [2] S. Bigelow, *The Burau Representation is Not Faithful for $n = 5$* , Geometry & Topology 3 (1999) 397–404.
- [3] J. S. Birman, *Braids, links, and mapping class groups*, Annals of Mathematics Studies 82, Princeton University Press, N.J., No. 1974.
- [4] J. S. Birman, T. E. Brendle, *Braids: A survey*, w W. Menasco, M. Thistlethwaite, ed., Handbook of Knot Theory, Elsevier, Amsterdam, 2005. Dostępne na stronie: <http://arXiv.org/math.GT/0409205>.
- [5] W. Burau *Über Zopfgruppen und gleichsinnig verdrillte Verkettungen*, Abh. Math. Sem. Ham. II (1936), 171–178.
- [6] A. Hatcher, *Algebraic Topology*, Cambridge University Press, 2002, s. 166.
- [7] J. A. Moody, *The Burau representation of the braid group B_n is unfaithful for large n* , Bull. Amer. Math. Soc. (N.S.), 25(2):379–384, 1991.
- [8] D.D. Long, M. Paton, *The Burau representation is not faithful for $n \geq 6$* , Topology, 32(2):439–447, 1993.
- [9] V. Turaev, *Faithful linear representations of braid groups*, Séminaire Bourbaki, 42, 1999-2000, exp. no. 878, 389–409.